

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO.

Telefon interurban št. 113.

23. 5toW.

Maribor, dne 8. junija 1922.

56. letnik.

Naš kralj se je poročil.

Naš kralj Aleksander I. je bil danes dne 8. t. m. na najslavesnejši način v Beogradu poročen z rumunsko princezino Marijo. Kraljevo svečano svatbo so posetili najodličnejši gostje iz drugih držav in zastopniki raznih stanov iz naše kraljevine. Ob priliki kraljeve poroke so se vršile po naših mestih, trgih in vaseh razne slovesnosti z obširnimi programi. Na svečanostih v proslavo kraljeve poroke se je nazdravljalo naši mladi kraljevi dvojici, katero naj spremljata na njenem sedaj skupnem vladarskem potu zakonska sreča in božji blagoslov, vsem državljanom SHS kraljevine pa naj prinese zakon našega kralja mir in zadovoljnost. Na zakonsko srečo in blagoslov, na mir in zadovoljnost nas vseh SHS Jugoslovanov nazdravljamo tudi mi Slov. Stajerci našemu mlademu kraljevemu zakonskemu paru!

Volitve se bližajo.

Naše ljudstvo si želi volitev, da pošlje v penzijo tiste, ki so ga okovali v srbijanski centralizem in mu preskrbeli ogromnih davkov. Narod hoče sam izreči obsodbo nad liberalci, samostojneži in rdečkarji, ki so zakrivil, da Slovenci nismo dobili samouprave, ampak, da nad nami vihti neusmiljeni korobač beograjski centralizem. Od 28. novembra 1920 naprej imamo v Beogradu vlado, katera meče milijone davčnega denarja in narodnega premoženja za nepotrebne stvari, dela vedno nove dolgove, je kriva padca naše valute, in porastka draginje. Ta vlada, v kateri so sedeli, oziroma še sedijo Pucelj, dr. Kukovec, dr. Žerjav in enaki tiči, nima denarja za ubode ljudi, ne za cestarje, ne za železničarje, ne za slugo, poduradnike in njih družine, pač pa za Wranglovce, za kanone, za nebroj generalov, za prešerne avtomobile. Kmet in obrtnik še nista nikdar trpela toliko glede davkov, kakor trpita danes.

In koliko trpijo pod sedanjo vlado naši sinovi-vojniki v južnih krajih! Edini poslanci Slovenske ljudske stranke se imajo sram. Trnečel! Saj nam je še znano, kako so naši poslanci celo v parlamentu zaropotali, ker se našim sinovom res godijo gorostasne krivice. A Pucelj, Mermolja, dr. Kukovec, Urek, Drofenik in Dobnik so ob tej priliki celo vpili nad našimi, češ, da se vašim fantom še predboro godi! In celo tako drzni so bili poslanci Samostojne, da so se dali najeti od vojnega ministra in so se nobel peljali v Kragujevac in od tam poročali: »Vojakom se dobro godi! Ni res, da bi se jih pretepalo. Hrano imajo izvrstno!« Take laži poročajo najeti in plačani samostojni agenti!

In sedaj, ko se bližajo volitve, bi samostojni, liberalci, socialdemokrati radi vlovili z lažmi in praznimi obljubami naše ljudstvo na svojo stran.

Spametju je narod naš! Pomni, da je po smrti kes prepozen! Volitve v pokrajinske oblasne skupščine al delžne zbere bodo zelo važne. Vršile se bodo, kakor smo že zadnjič poročali, koncem meseca julija ali začetkom meseca avgusta. Te volitve bodo merilo, na kateri strani je večina našega ljudstva. Slovenska ljudska stranka mora zmagati, mora dobiti večino! To je glas, ki naj pred temi volitvami doni od sela do sela.

Po vseh drugih pokrajinah bodo tepene stranke, ki so sedaj na vladi.

Na Hrvatskem ne bodo vladne stranke dobile niti ene šestine poslancev.

V Bosni in Hercegovini se pridružujejo katoliki in muslimani in celo pravoslavni avtonomistični stranki.

Dalmacija stoji itak po ogromni većini v našem taboru.

V Vojvodini, posebno med brati Bunjevci v rodovitni Bački in Banatu, narod prisega na naš program. Celo katoliški Madžari, ki bivajo v naši državi, bodo nastopili proti sedanjim vladnim strankam.

In v Srbiji? Kmetijska stranka zadržarja Avramoviča pridobiva tal. Ravno tako je zelo ojačen tudi voditelj poštenih, nam prijaznih Srbov Stojan Protič.

Cela država, vsa plemena, vse poštene stranke, se pripravljajo, da ob volitvah v oblasne skupščine (deželne zbornice) strmolglavijo vladajoče stranke. In pri nas v Sloveniji so te stranke: Samostojna kmetijska in demokratska ali liberalna stranka.

A nekaj nam je treba: Sloge, edinost! Složni bodimo v naši edini pravi stranki: Slovenski ljudski stranki Republikanstvo, ki ga vsiljuje neki dr. Novačan, je slaba in gnila roba. Pisatelj in pesnik dr. Novačan je bil že pri vseh strankah: Bil je demokrat, Pučljev samostojnež, menda celo radikalec, nato nekaj mesecev srbski zemljoradnik in sedaj bo za pol leta republikanec, potem pa bo šel zopet tje, kjer bo upal, da bo kaj neslo.

Tudi s socialnimi demokrati naše ljudstvo ne more iti. Kakor samostojni Mermolja, Urek in Pucelj, tako so si tudi rdeči Kristani pridobili v kratki dobi velika premoženja, nekateri celo milijone. Za ubogo ljudstvo, za Belavca, pa niso preskrbeli ne ficka.

Oblastne skupščine bodo imele pred vsem gospo-

volitve morajo pokazati, da hoće ljudstvo samo vladati. Na tisoče naših glasov naj pomeni smrtno pesem sedanjih vladni večini v Beogradu.

Na delo tedaj vsi! Zaupniki, agitatorji, podučujte naše ljudstvo! Iztrgajte ga iz krempljev pogubonosne samostojne, demokratske, socialdemokratske in Novača nove stranke!

Slovenija na plan! Slovensko ljudstvo, postavi se! Tvoj spas je v dobro izvršenih volitvah. Pomnite: Volitve v oblastno skupščino so predhodnik za volitve v narodno skupščino, ki se bodo vršile jeseni ali v spomlad!

Krivi prerok.

Radič je človek zmešan glave in nedoslednega delovanja. Bil je najnavdušenejši monarhist, ki je svojčas pel slavospeve cesarjem in na vse grlo kričal živijo kraljem. Večino svojih let je porabil za to, da je zvesto služil Habsburžanom, katere je proslavil v navdušenih pesnitvah. Včasih ga pa je tudi srce potegnilo na stran Karadžordževićev in v takih trenutkih je iz polnega grla kričal: Živio kralj Peter! Sedaj psuje Srbe, svojčas pa se je priduševal, da je treba vsakega, ki je proti Srbom in proti združenju Hrvatov s Srbi, obesiti. To je storila njegova užaljena častihlepnost. Ker je ob razsulu prejšnje države in ob nastanku sedanje države ravnotako častihlepnosti Svetozar Pribičević hotel Radiča potisniti ob stran, ni Radič hotel iti v Beograd ter je Beogradu zaklel maščevanje. Iz monarhista je postal republikanec, iz prijatelja Srbov njih sovražnik. Proglasil je med Hrvati načelo hrvatske kmetijske republike. Kaj je republika in kakšna bi naj bila ta republika, to menda Radič sam ne zna. To se vidi iz njegovih pismih, ki jih piše Slovencem v celjski »Naši Vasi. Radič piše: »Kdor ima svojo zemljo in svojo deco, ta ima tudi svoj dom, svobodni dom. Vsi svobodni domovinega naroda — to je svobodna domovina. Politični se temu pravi: Kmetijska republika.« Radiču se takoj pozna, da je ponesrečen študent, ki ni izvršil svojih študij, temveč je obtičal sredi med njimi. Radič ne zna misliti, ali pa zavija in izkrivlja dejstva ter hoče tako vplivati na ljudi kakor kak čarovnik, ki pred strmečimi obrazi izvršuje svojo čarovniško umetnost. Pomislimo, kaj pravi Radič! Vsi svobodni domovi enega naroda — to je svobodna domovina, politično se temu reče: kmetijska republika. Sedaj pa pomislite, kmetje: Ali vaši domovi v prejšnji državi niso bili svobodni? In vendar je ta država bila monarhija. Kmetje v Nemčiji so pred vojno bili svobodni, in to bolj svobodni, kakor sedaj po vojni, in vendar je ta država bila monarhija. Francija je republika, tam pa kmetje niso svobodni, marveč so v političnem oziru popolnoma v kleščah pariškega centralizma in od pariških ministrov odvisnih uradnikov, gospodarsko pa pod sužnostjo kapitalizma.

Svojo veliko učenost je Radič tudi pokazal v pismu v »Naši Vasi« dne 1. junija, ko je zapisal besede: »Če si svoj gospodar, si tudi republikanec.« S to svojo izjavo dokazuje Radič, da je velik neznalica zgodovine. Prvorbitelji za republikansko misel niso nikjer bili kmetje, marveč razumniki in pa delavci. Kmet kot posestnik stalnega doma bolj nagiba k stalnosti in h konservativizmu (ohranitvi starega), torej bolj k monarhiji, kjer je večja stalnost doma, kakor pa k republiki, kjer se državni poglavar voli vsako 4. leto in kjer strankarstvo še bujnejše cvete ter rodi še ostudnejše sadove. Kdor pa nima stalnega doma, kdor ni posestnik zemlje, delavec z roko in z razumom, se bolj zavzema za republiko in za njeno vedno se menjajoče lice, ker pričakuje, da mu bo ta spremenljivost bolj koristila, kakor ona stalnost, ki je bolj lastna monarhiji.

Take puble besede, prepletene z neresničnimi trditvami, pošilja Radič preko Sotle slovenskemu ljudstvu. Radič menda sodi naše ljudstvo po merilu slavonskih pastirjev, ki nikdar niso hodili v šolo ter ne znajo ne brati in ne pisati. Takim ljudem more Radič natveziti karkoli hoče. Naš kmet pa je izobražen, on zna točno razlikovati resnico od laži, dobro od slabega, puhlo in prazno besedo od resničnega gesla in pravega izvršljivega programa. Njegova sodba je v tem oziru pravilna in točna radi tega, ker se je naučil ljudi presojati ne po besedah, marveč po dejanjih. Radič je škodljivec hrvatskega naroda, ker s svojo hrvatsko kmetско republiko, ki bi naj bila omejena na Hrvatsko in Slavonijo, repušča Hrvate po vseh drugih pokrajinah: po Sremu, Liku, Dalmaciji, Bosni, Hercegovini, Baranji in po Bački, njihovi usodi, to je: srbski premoči! In to vse zavoljo one nesrečne hrvatske seljačke republike. In ta veliki škodljivec hrvatske stvari in usode hrvatskega naroda bi naj med našim narodom nastopal kot prerok boljše bodočnosti! Ostani onstran Sotle, krivi prerok! Tri leta že pridigaš svojo hrvatsko republiko, pred dvema letoma si jo slovesno ustanovil ob donenju svojih votlih, praznih besed in obljub. Pa je še vedno ni, tvoje republike! Ubogi hrvatski kmet mora plačati velike davke, služiti mora pri vojaki, njega batinirajo žandari. Kaj mu pomaga tvoja papirnata seljačka republika? Uresničiti moreš to republiko ne z votlo, bob-

nečo besedo, marveč edino le z orožjem in s krvjo, torej z revolucijo. Ali se to upaš, krivi prerok?!

Kako zaupa Radič republikancu Nova- čanu:

Radič je poslal te dni v Slovenijo svoje »političarje«, da se pri slovenskih strankah — izvzemši republikanske — informirajo o dr. Novačanu. Ti Radičevi političarji izjavljajo, da Radič nima prevelikega zaupanja v politične zmožnosti dr. Novačana, dasi je ta novo-pečeni republikanski vodja preizkusil v kratkem času že mnogo strank. Bil je centralistični demokrat in si je dal plačati od centralistično-demokratske »Politike« več sto dinarjev za sodelništvo. Bil je samostojni kandidat in prijatelj Pučjev. Lani na zimo je postal srbski zemljaradnik in je v prvih številkah »Naše vase« priobčil program srbske zemljaradniške stranke. Z novim letom se je prelevil v slovenskega zemljaradnika, a je še ostal v zvezi z srbsko zemljaradniško stranko, odkoder je dobival podporo. Za 1. aprila pa je svojim pristašem ustanovil republikansko stranko. — V strankah zelo izkušen mož je torej gospod dr. Novačan. In vendar mu Radič ne zaupa! — A ne samo stranke, temveč tudi narodno mišljenje izpreminja. Dr. Hlešič dr. Novačanu s podpisom očita, da se je izjavil, »da ne bo nikdar več v kajkavščini (slovenščini) pisal. Danes se postavlja kot edini rešitelj slovenske narodnosti in slovenskega jezika! — Še dalje gredo njegove izpremenitve! Tekom pol leta je izpremenil celo svoje versko mišljenje. V tretji številki »Naše vase« pred pol letom zahteva, da se proti vesoljni katoliški cerkvi ustanovi — »narodna cerkev« in seveda narodna vera ter narodni Bog! Ko pa je videl, da se ljudstvo le trdno drži katoliške vere, je postal tudi on »katoličan« — po jeziku.

Tudi liberalci, samostojneži in socialnideokratje so bili »katoličani«, kadar so med ljudstvom lovili kaline. Ko so pa bili izvoljeni za poslance in prišli v Beograd, pa so svoje katoličanstvo pustili doma! Dr. Novačan pač hoče biti tudi v verskem oziru podoben Radiču, ki svoje politične shode otvarja s »Hvaljen Jezus!« »Živela republika!« — v svojih spisih pa zastopa svobodno vero brez verskih resnic in brez cerkvene oblasti. V katoliški cerkvi vidi protivnico svobode in napredka! Vera mu služi le kot demagoško sredstvo! Tako tudi dr. Novačanu katoličanstvo! Dr. Novačan bi rad posnemal Radiča tudi v politiki. Ko je bil Radič izpuščen iz zapore, je zaklical: »Živijo kralji!«. Malo časa pozneje je isti Radič pri volilni skrinjici zaklical: »Živela republika!« V vseh rečeh bi torej Novačan rad posnemal Radiča! In vendar mu Radič ne zaupa in pošilja svoje političarje v Slovenijo izpraševat o dr. Novačanovih zmoglostih. Je pač težko zaupati človeku, ki je tekom pol leta ustanovil v Sloveniji tri stranke! Ni zastonj zapisal v svoji »Naši vasi« pred par tedni, da »ima pravico vleči za nos vsakega — osla.«

Plačila — a nič pravic!

Največje zasluge za ljudsko izobrazbo si je pridobila med Slovenci — Slovenska krščansko-socijalna zveza, pri kateri so včlanjena vsa naša izobraževalna društva. Kdor pogleda glasilo slovenske mladine «Naš Dom», ki je izhajal pred vojsko v Mariboru in sedaj na novo oživel v Celju, se mora razveseliti živahnega pokreta za prosveto in vzgojo, ki je bil baš tedaj v najlepšem cvetju med nami.

Sedanja časi so pa prinesli našim društvom toliko ovir in težav, da bo marsikje vsako društveno življenje zamrlo, če se razmere ne spremenijo.

Med vsotrajne naredbe naše pokrajinske vlade moramo prišteti tudi naredbo z dne 19. 4. 1921, »Uradn. list« št. 44—21, kjer se določa, da se smejo vršiti v šolskih prostorih le šolske prireditve in sicer pod nadzorstvom in vodstvom šolskega voditelja. Ako se vrše gospodarska in poučna predavanja, mora šolski voditelj nadzorovati ista ter je odgovoren za to, da niso protidržavna itd.

Znano je, s kolikimi stroški so naše šolske občine postavile zadnja leta obširna šolska poslopja, cele palače, z ogromno velikimi šolskimi sobami. Znano je, da ni nihče drugi prispeval za te zgradbe niti ficka in da občine morajo staviti vsako leto v občinski proračun velike svote za vzdrževanje šol. Nihče, ne pokrajinski vladar, ne okrajni zastop, ne okrajno glavarstvo, najmanj pa še Beograd, ne da za naše šole kakenga vinarja. Tudi učiteljstvo je plačano iz žepov davkoplačevalcev, pred vsem kmetov. In glejte, čez šole ni gospodarstvi, ki jih je postavil in ki jih vsako leto popravlja, ampak liberalna deželna vlada!

Ali stoji šola med nami le za liberalno dež. vlado? Ali ni šola postavljena za ljudstvo? In kakor hitro bil otrok stopil iz šole, nima več pravice prestopiti njenega praga kot član naših društev, ker deželna vlada prepoveduje društvene prireditve v šolskih prostorih. Ali se boji visoka vlada, da bo morala kaj dati iz svojega